

تجلی علم نبی و وصی

در

کلام درخت نبی

شرح خطبه فاطمه زهرا (علیها السلام) در مسجد مدینه

به قلم

استاد محمد فولادگر

سرشناسه	: فولادگر، محمد، ۱۳۰۴ -
عنوان قراردادی	: خطبه فدک، فارسی، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: تجلی علم نبی و وصی در کلام دخت نبی: شرح خطبه فاطمه زهرا علیه السلام در مسجد مدینه به قلم محمد فولادگر.
مشخصات نشر	: اصفهان: نورین سپاهان، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۸۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۵۴-۳۳-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فبیا
پادداشت	: فارسی-عربی.
موضوع	: فاطمه زهرا (س)، ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ قی. - خطبه‌ها
موضوع	: فاطمه زهرا (س)، ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ قی. . خطبه فدک - نقد و تفسیر
موضوع	: خطبه فدک
شناسه افزوده	: فاطمه زهرا (س)، ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ قی. . خطبه فدک، شرح
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۰ ۳۹۰/۲۲/۲۱۷ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۷۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۴۶۴۶۳۷

مؤلف: محمد فولادگر
 انتشارات: نورین سپاهان
 مدیر مسئول: حمید جعفری
 مجری تولید: کتابسرای سلام اصفهان
 ویرایش: آسیه لاریجه
 اجرای گرافیک: نقیسه میرفندرسکی
 طراحی جلد: منیر نعمتی
 سال و نوبت چاپ: اول/ پاییز ۱۳۹۰
 صفحات/ قطع: ۸۰/ رقعی
 لیتوگرافی: یارسا
 چاپ: رضوی
 صحافی: سلام
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۵۴-۳۳-۳
 شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
 بهاد: ۱۲۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۲	متن کامل خطبه
۲۲	بخش اول
۲۵	بخش دوم
۲۸	بخش سوم
۳۱	بخش چهارم
۳۳	بخش پنجم
۳۶	بخش ششم
۴۰	بخش هفتم
۴۳	بخش هشتم
۴۷	بخش نهم
۵۰	بخش دهم
۵۳	بخش یازدهم
۵۶	بخش دوازدهم
۵۹	بخش سیزدهم
۶۱	بخش چهاردهم
۶۴	بخش پانزدهم
۶۷	بخش شانزدهم
۷۰	بخش هفدهم
۷۳	بخش هجدهم
۷۵	بخش نوزدهم
۷۷	بخش بیستم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشمندانی که با ادبیات عرب آشنایی کافی دارند معتقدند که خطبه‌ها و کلام‌ها و نامه‌ها و کلمات قصار نهج البلاغه همه از امام الخطباء امیرالمؤمنین علی علیه السلام و مخصوص اوست. چون سبک و سیاق کلام علی علیه السلام ویژه‌ی اوست و اگر کلامی جز کلام او در نهج البلاغه راه یافته بود برای اهل فن کاملاً مشهود بود. البته سخنان اهل بیت عصمت و طهارت همه از یک سرچشمه سیراب شده و در همه‌ی آنها حال و هوای سخنان علی علیه السلام دیده می‌شود ولی اینگونه در حدّ اعلای آن را گویا خدا خواسته که ویژه‌ی امام علی علیه السلام باشد. اما در این میان خطبه‌ی حضرت زهرا علیها السلام همسر امیرالمؤمنین علی علیه السلام نزدیکترین کلام به سبک سخن امام علی علیه السلام است.

آری خطبه‌ی فاطمه‌ی زهرا علیها السلام ام الائمہ الہدی و آنکہ پیامبر اکرم دربارہ‌ی او فرمود: اَمَّا ابْنَتِي فَاطِمَةُ فَهِيَ سَيِّدَةُ نَسَاءِ الْعَالَمِينَ مِنَ الْاَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ^۱ کہ در سن ہجده سالگی در مسجد مدینہ و در حضور مهاجر و انصار بیست سال و اندی پیش از آنکہ علی علیہ السلام در کوفہ خطبہ بخواند، خواندہ شدہ است، آنچنان می‌باشد کہ گویا علی علیہ السلام است کہ در مسجد کوفہ خطبہ می‌خواند و حال و هوای خطبہ‌های ہمسر گرانقدر او را دارد.

این ہماہنگی در گفتار دو معصوم نشانگر حقانیت نظر عالمان بزرگ شیعہ دربارہ چہارده معصوم است کہ در مقام شامخ عصمت و علم و معرفت آنها سن و سال و جنسیت مدخّلت ندارد و ہمہ از مرد و زن و پیر و جوان و بزرگسال و کودک از سرچشمہ زلال علم الہی برخوردارند. و ہر کجا نیاز شد، ابراز می‌دارند.

جلسہ نہج البلاغہ افتخار دارد کہ این خطبہ را با شرح گونه‌ای کہ توسط استاد ارجمند محمد فولادگر بہ رشتہ‌ی تحریر درآمده در معرض مطالعہ برادران و خواہران ایمانی قرار دہد باشد کہ از این منبع فیض الہی بہرہ‌مند و برخوردار گردند.

نیمہ‌ی شعبان ۱۴۳۲

جلسہ‌ی نہج البلاغہ‌ی استاد فولادگر

عصرهای شنبہ

مقدمه

یکی از فرازهای تاریخ اسلام که از اهمیت ویژه برخوردار است و اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله را تا ابد استوار و پایدار نموده است خطبه جامع و کامل و پر محتوای صدیقه طاهره حضرت زهرا علیها السلام در مسجد مدینه پس از رحلت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می باشد.

این خطبه از جهات متعددی شرافت، فضیلت، علم، حکمت، شأن و رفعت آن بانوی بزرگوار اسلام را می رساند و از جهت دیگر ضامن بقای اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله است که منافقان و قدرت طلبان می خواستند آن را در مسیر اهداف خود توجیه و تحریف کنند.

این خطبه را می توان به ۱۱ بخش تقسیم کرد:

۱. توحید باری تعالی و بیان صفات ذات و افعال که به تعبیر دیگر صفات کمال و جمال و جلال الهی را به بهترین وجه و فصیح ترین و رساترین عبارت بیان نموده است.
۲. عجز و درماندگی عقول را از پی بردن به کنه ذات و صفات خدا متذکر شده است.

۳. از پیامبر عظیم الشان اسلام ﷺ با عالی‌ترین اوصاف و زیباترین شمایل و ستوده‌ترین عمل یاد نموده است.

۴. مجاهدت‌ها و زحماتی را که پیامبر اکرم ﷺ برای هدایت امت خود تا رحلتش متحمل شده گوشزد کرده است.

۵. آنگاه درود و رحمت الهی را بر آن بزرگوار اهدا نموده است.

۶. سپس مردم (اصحاب پیامبر ﷺ) را مخاطب قرار داده و بار سنگینی را که خداوند پس از رحلت پیامبر اکرم ﷺ بر دوش آنها نهاده گوشزد می‌کند.

۷. پس از آن به فلسفه عمده احکام الهی پرداخته مردم را به تقوی و اطاعت از امر و نهی الهی فرمان می‌دهد.

۸. آنگاه خود را معرفی و نعمت‌هایی را که خداوند به وسیله پیامبر اکرم ﷺ به آنها عنایت فرموده گوشزد می‌کند.

۹. سپس مسلمانان را بر عهد شکنی و سرپیچی از فرمان پیامبر در مورد اهل بیت او سرزنش می‌کند.

۱۰. آنگاه به ابوبکر روی کرده و مسئله عصب فدک را مطرح نموده و با آیات قرآن عمل او را تقیب و کار او را برخلاف نص قرآن و عمل پیامبر اکرم ﷺ می‌شمارد.

۱۱. و در پایان روی به انصار نموده و سابقه آنان را در اسلام می‌ستاید و آنان را از اینکه از یاری اهل بیت دست کشیدند ملامت و سرزنش کرده عاقبت سوء آنان را گوشزد می‌فرماید.

چنانکه یاد شد این خطبه در افق بالایی از فصاحت و صناعات ادبی و معارف الهی قرار گرفته که هنگام مطالعه گویا علی‌هم‌سالم را در

کوفه می‌بینید که برای مردم خطبه می‌خواند، و آن لطافت‌ها و زیبایی‌هایی را که در کلام امام است به طور کامل مشاهده می‌کنید که انشاءالله در شرح آن به بخشی از آنها اشاره خواهد شد و اینک با ذکر این مقدمه به سند و تفسیر خطبه آن بانوی یگانه عالم اسلام می‌پردازیم: بعونه و لطفه.

محمد فولادی ۹۰/۱/۱۵

www.ketab.ir

ابن میثم بحرانی در شرح نهج البلاغه از ابوسعید خدری نقل می کند که گفت: آنگاه که آیه «وَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ» نازل شد رسول خدا ﷺ فدک را به فاطمه علیها السلام بخشید و چون ابوبکر متولی خلافت شد برگرفتن فدک از آن حضرت تصمیم گرفت فاطمه علیها السلام فرستاده ای به سوی او فرستاد و فدک میراث خود از رسول خدا ﷺ را از او مطالبه نموده فرمود که: رسول خدا در زمان حیات خود فدک را به من بخشید و علی علیهم السلام و ام ایمن را به شهادت خواست و آنها شهادت دادند ولی ابوبکر با خبری که خود از پیامبر روایت کرد که فرمود: «تَحَنُّنُ مَعَاشِرِ الْأَنْبِيَاءِ لَا نُورَّثُ قَمَا تَزَلْنَاهُ فَهُوَ صَدَقَهُ» ادعای میراث را رد کرد و نیز ادعای اینکه فدک مال پیامبر ﷺ بوده است را، به این گفتار که «فدک مال مسلمانان و در اختیار پیامبر ﷺ بوده و آن بزرگوار با درآمد آن مردان را به جهاد می فرستاد و در راه خدا اتفاق می کرد و من امروز ولایت دارم چنانکه پیامبر ولایت داشت.» نیز رد کرد.

آنگاه که خبر این ادعای ابوبکر به حضرت زهرا علیها السلام رسید مقنعه بر سر انداخت و در جمعی از یاران و خویشان خود به مسجد درآمد و بر ابوبکر وارد شد در حالی که با او عمده مهاجران و انصار بودند. پس میان حضرت زهرا علیها السلام و مردم پرده ای زدند. آنگاه حضرت ناله ای زدند که همه مردم به گریه در آمدند. سپس درنگ طویلی کردند تا مردم ساکت شدند آنگاه فرمودند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَعْطَمَ وَ كَلَّمَ الشُّكْرَ بِمَا أَلْهَمَ» و خطبه ای طولانی ایراد فرمودند که ابن میثم بخش دوم خطبه را یاد نموده است.^۱

